ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра олімпійської освіти

Падовська О.М.

ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКИЙ СКЛАДНИК СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ. АМЕРИКА: ОБРАЗ І СИМВОЛ – ПАРАЛЕЛЬНІ РЕАЛІЇ

Лекція з навчальної дисципліни
„Світова культура і мистецтво”

ЛЬВІВ – 2018

1.Світова культура і масове суспільство.

Шляхи розвитку образотворчості розглянемо на прикладі міжконтинентальних впливів. Оскільки образотворче мистецтво новітньої доби розвивалося під домінуючим впливом європейської культури, маємо почати з огляду феномену печерного стінопису. Печера Ласко (див. Тему №2) дозволяє розмежувати два типи живописних зображнь – профанні (зрозумілі для всіх) та символічні (для обраних, хранителів і впорядників магічного обряду).

Характер зображення:

Образотворчий (реалізм) абстрактний (символізм)

Такий поділ зберігався тривалий час, із античністю включно. Приваба грецької культури в цій саме образності, що впливає на чуттєве сприйняття.

Там віднаходимо й зародки багатьох сучасних жанрів із **графіті** включно. Одна із найвідоміших колекцій античних графіті знайдена під час розкопок Помпеї. Поблизу воріт Везувія: «Маркус кохає Спендузу»; Вулиця Театрів «З моєї крамниці зник мідяний горщик. Будь-кому, хто його поверне, я пожертвую 65 сестерціїв»; стіна будинку Геркулуса і Нессуса: «Пам’ятай: допоки ти живий, ненависна смерть наступає». Графіті часто були за дошку оголошень, як предтеча сучасних інтернет-блогів та форумів. На одній зі стін знайдено «Приватний чат», коли чоловік під ніком «Другий» (лат. Sekundus) та жінка «Перша» (лат. Prima) обмінювалися романтичними фразами – Секундус вітає свою Пріму, там де вона є. Я питаю, чи кохаєш ти мене?

Середньовіччя ж воліло навпаки зашифрувати сакральне, надати йому лаконічності знаку (схематизм і канон в іконі).

Відродження – мистецтво реалістичне. Відновлені античні естетичні принципи. Печера Ласко і містерія розпису Сикстини – творіння Мікельанджело (видання Бояджієва «Итальянстие тетради»). 600 кв.м досконалого живопису, де склепіння містить сюжет Божого благословення всього створеного, а вівтарна стіна – прокльон фрески Страшного суду. Контраст, катарсис. Коли бачиш, як Янгол дитинно захоплено споглядає Адама, як нове, найдивовижніше і чудове творіння Боже, пригадується стрічка зі Шекспірового Гамлета в перекладі Л. Глібова:: «*Що за майстерний витвір чоловік! Який шляхетний розумом! Який безмежний хистом! Як вражає й дивує доцільністю постави й рухів! Дією подібний до ангела! Тямою – до божества! Окраса всесвіту! Найдовершеніше з усіх створінь!*».

2.Відкриття Америки і наслідки для культури Європи.

Великий чин епохи відродження асоціативно пов'язаний із «Народженням Венери» **Сандро Боттічеллі** (1445-1510). Твір є малюнком на полотні, написаним темперними фарбами (1486). Нині картина зберігається в галереї Уффіці у Флоренції. Венера народжена з хвилі морської на мушлі плине до берега. Західний вітер Зефір в обіймах нареченої Хлори подихом підганяє Венеру, а з берега належна до почту богині Опа (одна з богинь пір року) простягає їй багряницю. Картина ілюструє античний міф, але сповнена християнським змістом: Любов Небесна, Непорочна прийшла на Землю, щоб панувати, як Божа Матір. Поза Венери з належить до типу Venus Pudica (Венера сором'язлива). На диво саме «Народження Венери» зазнало численних інтерпретацій і реплік – адже сучасна культура **постмодерна** (клаптикова): американська поп-співачка **Леді Ґаґа** (англ. *Lady Gaga*; спр. ім’я — Сте́фані

Джоáнн Анджеліна Джерманóтта, 1986 р. н.) композиційно повторює полотно; акторка **Бетті Вайт** (англ. *Betty* Marion *White*, 1922 р. н.) постає такою на обкладинці журналу Еммі. Багатьом вона знайома за поштівками, марками, репродукціями на сумках-чашках-футболках.

Знакової інтерпретації зміст картини зазнав із появою фотоколажів художника з Пенсільванії **Еда Віллера** (Ed *Wheeler, де прізвище прочитується як «махіннатор»*). У всесвітньознані твори живопису він вмонтовує себе в личині Санта-Клауса (2013/4). Серію робіт він назвав «Santa Classics». Коли уявити, що мушлю з Венерою хвилі приносять на американську землю, то мушля зі Санта-Клаусом виразно показує куди приплила сучасна культура.

Відкриття Америки було б не можливе без поступу в науці й освіті.

1) Здешевлення виробництва та обробки скла дало людству оптику, дзеркала, мікроскоп, зумовило близький до сучасного характер містобудівництва. 2) Малорухомі галери, що приводилися у дію веслами витіснено швидкоплинними вітрильниками-каравелами (**трикутне вітрило запозичене європейцями у арабів**). Їх будівництво та устаткування складними навігаційними приладами: компасом, годинниками із хвилинною стрілкою, підзорними трубами концентрувало накопичені людством практичні навички та технічні знання. Заміна сили людських м'язів на силу вітру скоротила океанські простори, започаткувала **епоху великих географічних відкриттів**. Одчайдухи тнули океанські простори у пошуках нових земель. Португалець **Бартоломео Діац** досяг найпівденнішої точки Африки і назвав «Його велебністю мисом Доброї Надії» (1486). Та вчинене ним при цьому вбивство корінного жителя для «наукового» огляду початок ганебній практиці геноциду.

Сповненою драматизму й парадоксів історією стало для європейців відкриття Америки. Першим на американський материк (1497) втрапив італієць **Джованні Кабото** (1452-1499), перепливши на англійському судні Атлантичний океан. Його іменем зветься протока між островами Нью-Фаундленд та Кейп-Бретон. Генуезець **Христофор Колумб** (італ. Colombo, 29.10.1451-1506) в пошуках західного шляху до Індії на іспанських кораблях здійснив чотири плавання через Атлантичний океан (1492-1504), відкрив частину островів Вест-Індії – Багамські острови (1492), узбережжя Центральної та Південної Америки. Мореплавець здобув звання віце-короля і правителя відкритих ним земель навіть не здогадуючись, що то – не Індія, а незнана ще європейцям частина світу. Втрата усіх привілеїв в останні роки життя через чвари серед колонізаторів була компенсована Божим Провидінням у посмертній популярності імені Колумба, що вкарбоване у численних топонімах (Колумбія, ріка в Канаді та США; Республіка Колумбія, держава на північному заході Південної Америки; Британська Колумбія, провінція на заході Канади, що площею майже вдвічі перевищує Україну; Колумбійський федеральний округ у США, виділений як столичний (столиця Вашінгтон не входить у жоден штат); один із найбільших університетів у США (засн. 1754 в Нью-Йорку як Королівський коледж) названий Колумбійським (1912); ім'я Колумбія одержав перший американський космічний корабель багаторазового використання (12-14.04.1981).). Португалець **Васко да Гама** обігнув Америку і, вказавши шлях у Ост-Індію (1498), виправив помилку попередників.

Парад відкриттів. **Педро-Альварец Кабрал** (1467-1526) дорогою до Індії втрапив до Бразилії й здобув її для Португалії (1500). **Фердинанд Кортец** відкрив Мексику і Каліфорнію. Іспанець **Бальбоа** перейшов Панамський перешийок (1513) і відкрив Великий океан. Східний берег Америки об'їхав **Себастіан Кабот** (1517), а **Фернан Магеллан** (1480-1521) (іменем названа американська автоматична космічна станція для дослідження поверхні Венери) обігнувши її на півдні, перейшов протокою свого імені й загинув на Філіпінських островах. Його перша довколосвітня подорож довела єдність Світового океану і послужила одним із доказів кулястості землі. Врешті флорентієць **Америго Веспуччі** (1454-1512) об'їхав, описав і назвав Новим Світом землю, що тепер має його ім'я.

Пригодництво і авантюризм, віддзеркалені у поемі **Людовіка Аріосто** (1474-1533) «Шалений Орландо» (1532), узяті з тогочасних реалій. Карколомна кар'єра шукачів пригод:

– **Пізарра** із свинопасів на віце-короля Перу;

– **Альмагро** від підкорювача Чілі до страти за повстання проти Пізарра.

Винахідливість англійського мореплавеця-корсара **Френсіса Дрейка** (бл.1540-1596) диву гідна: уник страти й став баронетом, запровадивши обов'язкове правило для військових – віддавати честь (як рокований на смерть пірат, удавано сахнувшись перед «сліпучою вродою» королеви Англії Єлизавети, приклав руку до пишного капелюха, був нею помилуваний). Дрейк прислужився англійській короні: здійснив другу по Магелланові довколосвітню подорож (1577-1580), знищив іспанські кораблі у Кадіській затоці (1588), воював проти Непереможної армади (іспанський військовий флот, висланий Філіппом II для підкорення Англії, знищення якого ознаменувало кінець іспанського панування на морях). Іменем Дрейка зветься протока між Південною Америкою і західною Антарктидою.

Нововідкрита частина світу формувала світосприйняття, де руйнувалися усталені в старому світі правила. Технічний бум докорінно змінив сприйняття художньої культури суспільством. **Сюрреалізм**, як вияв нового позасвідомого, брав лише алогічне, застосовував асоціативний метод. Лідер **Сальвадор Далі** (1904-1989) на довший час оселявся у США (на схилі літ повернувся на батьківщину, у Фігерас). «Відкриття Америки Христофором Колумбом» – одна з найзначніших його робіт: багатофігурна композиція нагадує про мальовничі потрактування античних сюжетів в італійському мистецтві XVII ст. і релігійного малярства давніх іспанських майстрів. Великий мореплавець втрапляє у поле зору глядача, як герой грецьких чи римських міфів – у туніці. Він немов полководець ступає на землю Нового Світу.

3. Культурний імперіалізм: проблема глобалізації в культурному вимірі.

Умови формування масового суспільства з новими характеристиками: **політичні** — всезагальне зацікавлення політикою, але небажання грати за старими ліберальними правилами, зміна пріоритетів міжнародної політики, забуття легітимних принципів; зміна характеру можливої нової війни — війни позиційної і масової; **культурні** — міфологізація науки, криза гуманізму, непримиренні суперечності особистого й раціонального.

Культурний імперіалізм – спроба встановити панування у сфері культури та інформації, – похідне явище цивілізації. Для тих, хто провадитиме безперешкодне поширення світом інформаційних потоків та скеровуватиме той рух, цей процес відкриває сталі можливості до збуту продукції, а звідси й прибутковість такої діяльності. Її здійснення розпочиали в часи другої світової війни. Виникнення терміну повязують з Америкою 1960-х (І. Сілбер, Г. Шіллер). Політолог зі США **Збігнєв Бжезинський** (1928-2017) узагальнив даний напрям, поставивши його в числі американських стратегічних імперативів (1997).

Бізнесовці США, поставивши перед своїм урядом питання про необхідність вільного поширення інформації по цілому світі, взялися за здійснення наміру. В кінці війни приватна делегація представників преси США завітала до 22 великих міст 11 союзних і нейтральних країн. Подолано шлях бл. 40 тис. миль навколо земної кулі. Члени делегації пропагували свою ідею і домоглися її схвалення частиною країн світового співтовариства. Навіть ООН та ЮНЕСКО підтримали США в їхньому прагненні вільного поширення інформації новин з метою зміцнення миру. Загалом культурному імперіалізмові США політика багатьох країн сприяла. Так, культурна залежність в Латинській Америці є результатом добровільного'вибору керівників країн цього континенту задля національного розвитку. Глобальне поширення стилів американської масової культури триває через фільми, ТВ, журнали, музичні записи. У Монголії станом на 1994 рік 80% відео-продукції надходило зі США. Інформація має світоглядне значення: передається виключно англійською – мовою міжнародного бізнесу. Загальновідомою є істина: нація, чиї засоби масової інформації скеровуються з-за кордону, не є нацією.

Коли згідно «плану Маршалла» західноєвропейські країни мали відкритися для потоку американського інформаційного продукту, там були вжиті зустрічні законодавчі заходи проти культурної експансії США. Згодом ЮНЕСКО й ООН на захист **культурного суверенітету** прийняли рішення (102 голосами проти 1 голосу делегата США) на Генеральній Асамблеї ООН про контроль над вільним потоком інформації (1972).

З часом у Західній Європі утвердились схеми контрольованого надання радіомовних частот. В Англії, ФРН і Франції практикується регулювання у сфері електронних ЗМІ міждержавними і приватними каналами. Взаємодія громадських і приватних інтересів в інформаційному бізнесі сприяє наданню переваги національним потокам інформації перед транснаціональними. У Франції створена мовна поліція, яка проводить моніторинг реклами, аби велась державною мовою. Десятиліттями точиться боротьба японської культури. Беззастережним виконанням закону про державну мову занепокоєні в більшості країн світу. Це насамперед стосується тих держав, котрі увійшли до світового співтовариства по другій світовій війні (більш ніж 90).

США здійснюють непрямий вплив на залежні від них правлячі еліти країн. **Культурний гегемонізм** – важливий фактор розповсюдження американського способу життя. Попри низьку естетичну цінність продукту, він приваблює молодь. Задоволення за всяку ціну – спокуса для підлітків. Три чверті телепрограм і фільмів на світовому ринку — американські, 90% кінофільмів на екранах Європи — американські. Комп'ютерною мовою, мовою Інтернету є англійська, тобто зміст і якість глобального спілкування

диктуються США. Щороку до США приїздять півмільйона іноземних студентів, щоб отримати добру освіту. Американський «культурний імперіалізм» підсилюється демократичними ідеалами, пов'язаними з політичною традицією США. Демократична форма правління сьогодні випливає з американського політичного досвіду, що пропонується як стандарт. Саме американська конституційна система стала джерелом поширення у світі поваги до писаної конституції та верховенства закону над політичною доцільністю. На багато країн чатують тенета «одновимірної глобалізації», твореної на базі північноамериканської культури. До радикальних засобів протидії «культурному імперіалізмові» вдалися в Індії – законодавча заборона іноземному капіталу створювати в країні медіа-компанії, бо вони загрожують національній безпеці. Пряма імітація чи штучне прищеплювання західних зразків культури в країнах Сходу загострює їх антагонізм з країнами Заходу. До прикладу, політика тоталітарної вестернізації в монархічному Ірані привела до протилежного наслідку – до ісламського фундаменталізму.

Головними ознаками сучасної глобалізації вважаються динамічна лібералізація, зростання й інтеграція світових фінансових і товарних ринків, а також культурна експансія. Цьому сприяла швидка еволюція глобальної світової інформаційної павутини — Інтернету. Ця система здійснює вільне переливання величезної кількості інформації у віртуальний простір, де споживачі отримують вільний доступ до неї у будь-якому куточку землі.

Мова є засобом свідомості та елементарної обробки думки і як засіб зумовлює прийоми розумової роботи та певною мірою її досконалість. Саме функцією мови, що впливає через звичні фрази ранніх етапів життя і через літературу, є виховання почуття спільного володіння безконечно дорогими скарбами. Мова певним чином пов'язує націю воєдино спільними емоціями, які вона видобуває з людських душ. Крім того, мова є інструментом вираження свободи думки та індивідуального критицизму. У країнах Східної Європи найбільшу загрозу становить культурний імперіалізм Росії.

4. Особливості постмодерної культури.

Вагомою часткою в сучасному культурному житті є **масова культура**, Її основна соціальна функція – задовольнити через використання специфічних культурних форм розбуджені науково-технічним і соціальним прогресом масові культурні потреби (**культ речей** та орієнтоване на нього культурне споживання: потребуємо не з життєвої необхідності, але як знак успішності). Престиж, примхи штучно оновлюваної моди, невиправдано перебільшене значення матеріально-речових потреб… Натомість духовно-творчі цінності в масовій культурі профануються, витісняються примітивними емоціями і психічними стереотипами (сексуальний потяг, страх, обивательська цікавість, спортивний азарт). Людина в ролі **консумента**, а народ – **охлоса.**

Найширше поле впливу масової культури дає сфера мистецтва, до ж потужно діє на масову свідомість. **Масова культура створюється професіоналами**, що володіють усіма необхідними досягненнями новітньої науки й техніки. Тому вони досить надійно прогнозують попит, відповідним чином спрямовуючи і спеціально формуючи споживача. Там, де масова культура не покриває усього простору буття, її доповнює елітарна культура. Коли продукти масової культури функціонують як ринкові товари і звернені до

усіх, то продукти культури елітарної підкреслено звернені до посвячених. Масова культура оптимістична, живе модою, елітарна – глибоко песимістична. Їх протилежність радше декларативна.

XX ст. позначене винаходами, поступом у науці, техніці, а від 1960-х рр. ще й прогресом в економічній і соціальній сферах. Але нерівність між промислово розвинутими країнами й країнами, що розвиваються, разюча. Серед причин, що її породжують, найочевидніша: знання залишається привілеєм меншості. У світі, де наука й техніка вирішальні, бл. 1 млрд. дорослих неписьменні, більш 100 млн. молодих людей ніде не вчаться. У 1990 р. з нагоди оголошеного ООН Міжнародного року грамотності експерти встановили, що більш 95% неписьменного дорослого населення планети — тобто бл. 920 млн із 963 млн усього дорослого населення — живуть у країнах, що розвиваються, а рівень їхнього життя не перевищує фізіологічного мінімуму. В Азії налічується 677 млн неписьменних, що складає більш 70% неписьменних усього світу.

Водночас у другій пол. XX ст. стрімко розвивалася вища освіта, що стала масовим явищем. Наприкінці XX ст. число студентів, що навчаються у вищих навчальних закладах, зросло більш як удвічі (1970 – бл. 28 млн., 1980 – 47 млн., 1988 – 58 млн.). Звісно, що найбільший стрибок припав на країни, що розвиваються, де відлік йшов від зародкового стану. Число студентів збільшилося у 8 раз в Африці; у 6 – в країнах Східної Азії і Тихоокеанського регіону (арабські країни); у 4,5 – Латинської Америки і Карибського басейну; у 2 — у Південній Азії.

Розробка озброєнь часів Другої світової війни, кульмінацією якої було створення атомної бомби, сформувала відносини між наукою й державою. Остання не дозволяла діяти науці на власну руку. У часи миру уряди різних країн усвідомили, що наукова перевага — це ключ до індустріальної могутності і вирішальне слово міжнародної політики. Формуються законодавчі механізми для здійснення наукової політики держав.

Посилилися зв'язки науки з промисловістю. Від того в суспільстві утвердилася віра в науковий прогрес, але водночас, сумніви в здатності людства вирішити задавнені проблеми. Наука із закритої системи поширила зв’язки з численними інституціями та опинилася в центрі системи множинних відносин із різними категоріями суспільних сил.

Розширення інформаційних можливостей може підвищувати загальний культурний рівень, прилучити маси до загальнолюдських цінностей, виховати свідоме ставлення до суспільства та довкілля.

Розвиток глобальної телекомунікаційної комп'ютерної мережі Internet започаткував **інформаційну революцю** (від 1973). Зусилля NSF (National Science Foundation — Національний науковий фонд) сприяли вибуховому росту мережі Internet. Неперервний процес досконалення обчислювальної й комунікаційної техніки подібний до еволюції живих організмів.

Активно проводиться ідея 2-х ліній людського знання – **наукового** (наукова істина) **й філософського**(філософська правда)**.** Від XX ст. ряд ідей успішно конкурують з «класичною» філософською системою.

1) ідея цінності особистості, пріоритету вивчення життя індивіда над дослідженням великих людських спільнот (класів, народів, націй, етносів***).***

2) рух від ідеї вільної і розумної людини, здатної кардинально переробити природу й суспільство і себе, до людини, жорстко детермінованої економікою, політикою, релігією й ін.

3) свідомість і розум окремої людини і суспільна свідомість не сприймаються як незалежна структура – вони є об'єктом маніпуляції з боку різних сил: держав, партій, певних авторитетів і навіть ірраціональних сил.

Центральним питанням, яке визначає розвиток сучасної культури, є проблема майбутнього. Саме ця турбота сприяла появі об'єднання під назвою Римський клуб (1968), очолюваного ***Аурелiо Печчеі,*** до складу якого увійшли провідні вчені різних галузей знання. Перші доповіді шокували: якщо світова система буде розвиватися у тих же формах і такими темпами, то в незабаром Землю очікує катастрофа, а культуру – згортання. Учені поставили питання: чи виникає між людиною й природою катастрофічна суперечність? Якщо це так, то чи можна сказати, що дана суперечність випливає із сутності науково-технічного прогресу? І нарешті, чи можна зупинити загибель природи й людства і яким чином? Нова картина світу поставила в центр історії людину, а не безликі сили. Культурний розвиток людини відстав від енергетичних і технічних можливостей суспільства. Вихід бачиться в розвитку культури й формування нових якостей людини – глобальність мислення, любов до справедливості, відраза до насильства. Звідси, на думку теоретиків Римського клуба, нові завдання людства:

1. Збереження культурної спадщини.
2. Створення світової наддержавної спільності.
3. Збереження природного середовища.
4. Збільшення ефективності виробництва.
5. Доцільне використання ресурсів природи.
6. Розвиток внутрішніх (інтелектуальних), сенсетивних (почуттєвих) і соматичних (тілесних) здібностей людини.

Із соціокультурного погляду, у сучасному суспільстві відбувається **перехід від індустріального до постіндустріального, чи інформаційного суспільства**, концепція якого стала популярною в 1960-70-х рр. (Белл, Кан, Бжезінський, Тофлер). Ця теорія висувалася як альтернативна, насамперед, марксистській теорії суспільно-економічних формацій. Відповідно до цієї концепції на певному, досить високому етапі економічного й технічного розвитку відбувається кардинальна зміна системи цінностей. Економічні і технотронні цінності поступаються перед цінностями інформаційного й наукового плану. Розкріпачена людина, звільнена від важкої фізичної праці, шукає справжню свободу через матеріально-технічний добробут і зосереджується на інтелектуальному самовдосконаленні.

Утопія? Суспільства відносного достатку кінця XX ст., засновані на ринку кон'юнктури, на принципі попиту та пропозиції, так і не змогли перебороти обмеженість раціонально-економічного мислення. Технічні перевороти, на які покладали надії теоретики постіндустріалізму, лише загострили кризові явища сучасної цивілізації, поставивши під загрозу моральне й фізичне існування людства.

Виникнення нових способів передачі й обробки інформації зближує країни і народи, але ще більше роз'єднує окремих людей. Відбувається посилена

дегуманізація культури — людська особистість витісняється за культурні рамки, що саме по собі парадоксально. Виникає певна культурна форма, яка перестає бути пов'язаною з людським початком. І головною причиною такого розвитку стала сама людина: кинувшись навздогін за цивілізацією, намагаючись оволодіти матеріальною стороною світу, вона покинула культуру, яка більшою мірою консервативна. Але, не зумівши наздогнати розвиток цивілізації, людина опинилася між культурою й цивілізацією, не належачи повною мірою ні першій, ні другій. Імовірно, саме цей зміст вкладений у поняття «постмодернізм» — «постсучасність».

Сучасністю для людини, як повноцінної особистості, може бути тільки культура, а для людини-машини такою є цивілізація. Людина опинилася у стані «після» сучасності, на півдороги від людини-особистості до людини-машини.

Постмодернізм — це актуальний стан духовної культури й мистецтва. Головною цінністю є «радикальна множинність», але це не синтез, а еклектичне співіснування різнорідних елементів. У світі постмодернізму відбувається деієрархізація культури, стирання кордонів між центром і периферією, між творцем цінностей і їх споживачем. Постмодернізм намагається повернутися до цінностей домодерністської епохи, але на новому витку, коли ці цінності вже втрачають свої глибинні зв'язки з ментальністю культури, перетворюючись на антисимволи й антизнаки.

Нова система цінностей у межах постмодернізму неможлива — сучасна людина перебуває в стані духовної аморфності. Вона споглядає, але її ніщо не оформляє зсередини. Тому західний світ намагається усіляко зміцнювати зовнішні форми обмеження людини. Небезпека, про яку говорив ще Декарт, стала реальністю — істина релятивізувалася. У постмодернізмі зникає вимога категоричної новизни, така важлива в модернізмі. З'являється системність, що сполучає раціональне з нераціональним. Факт прирівнюється до фікції, а життя до мистецтва.

Філософія постмодерну втілена у творах **Ролана Варта, Мішеля Фуко, Жіля Делеза, Фелікса Гваттарі, Жака Дерріда, Жака Бодріяра, Жан-Франсуа Ліотара, Рудольфа Гаше, Невіла Уейкфілда, Одо Маркварда, Річарда Рорті** й ін. Найважливіша **мета постмодерну — сприяти вільній самореалізації особистості, поступово розширювати спектр можливостей людини, долати перешкоди на цьому шляху, пробуджувати і виявляти невідомі раніш багатоманітні напрями розвитку людської суб'єктивності, — усієї сфери творчої активності**. Головний мотив, що спонукає постмодерністів піддавати переоцінці ті вірування, поняття та методи, які колись були сприйняті некритично як безумовні абсолюти, міститься в переконанні, що застиглі системи міфів, вірування, знань доти не будуть «деконструйовані» або розгадані, доки не будуть виявлені їхні джерела.

Простежується відверте протистояння концепції науки модернізму й постмодернізму. Можна відзначити, що перша орієнтує вченого у напрямі пошуку єдності, порядку, систематичності, несуперечливості, тотальності, непорушності, друга стимулює вияв плюралістичності, незавершеності, мінливості, аномалій. Незважаючи на полярність методологічних орієнтацій двох концепцій науки, кожна з них фіксує принципово важливий бік сучасної практики.

5. Художня культура сучасності.

Мистецтво, як зброя — реалії XX ст. Крайній ступінь нетерпимості відрізняв літературну політику тоталітарних режимів. З іншого боку — неоавангард 1950-60-х рр., представники якого критикували західну цивілізацію з позицій мистецтва як абсолютизованого «царства волі».

Естетичні новації модернізму й авангарду першої половини XX ст. заклали платформу постмодерну. Серед тих, хто з'єднував обидва періоди — **Марсель Дюшан** (1887-1968). Загалом оформлення постмодернізму на рівні теоретичної самосвідомості відкидало засади модернізму, як політично консервативної течії (прихильність до фашистської ідеології лідерів модернізму й авангарду **Езри Паунда** (1885-1972), **Кіріко** (Джорджо де, 1888-1978), **Марінетті** (Філіппо Томазо, 1876-1944); асиміляція радянських комуністичних утопій у творчості **Володимира Маяковського** (1893-1930), **Олександра Родченко** (1891-1956) і перетворення декого на суспільно благополучні фігури – присвоєння титулу лорда **Еліоту** (Томас Стерне, 1888-1965)). Нарешті, модернізм став об'єктом ученого культу, обов'язковим до вивчення.

Термін «постмодернізм» введений у мистецтвознавчу практику на поч. 1970-х рр. і служив надалі для позначення структурно схожих явищ у суспільному житті й культурі сучасних індустріально розвинутих країн. В архітектурі й образотворчому мистецтві характерну рису постмодерну вбачають у тенденції до об'єднання в рамках одного твору стилів, образних мотивів і художніх прийомів, запозичених у різних історико-культурних епох, країн, регіонів і т.д. (на межі XIX-XX ст. еклектика). Це – пластичність, відсутність фіксованої стильової чи ідеологічної домінанти. Напрями постмодерністського мистецтва: **хеппенінг**, **інсталяція**, **інвайронмент**, **перформенс**, **відео-арт**.

Переважно в Америці й Англії твориться т. зв. матеріальне мистецтво — **поп-арт** (англ. pop-art, скорочення від «popular art», народне мистецтво). Так, англійський вокально-інструментальний квартет «Біттлз» (англ. beattle від beat — удар, ритм) на поч.1960-х рр. визначив шляхи нової музики у світі. Поп-арт в образотворчих мистецтвах являє всім зрозуміле мистецтво. Основний наголос робився на засадах загальнодоступності, пропонуючи усім робити те ж, що роблять художники (в цьому плані творчість **Дмитра Блажейовського** (1910-2011) – поп-арт). **Ассамбляж** може містити в собі різні предмети: пляшки, опудала, посуд, шматки тканин — що завгодно; може будуватися художником відповідно до певного задуму, а може бути згрупований довільно. Зображення предмета представляє сам предмет («Автопортрет Фаїни Петрякової» на виставці відділу мистецтвознавства інституту народознавства НАНУ).

6. Латиноамериканське малярство сучасності: єдність традиції й інновацій.

Показовим є визначення, дане латиноамериканським куратором мистецтва, мексиканцем **Тейлором** (Віктор Замудіо, 1956-2013): «Сучасне мистецтво говорить із нами мовою нашого покоління. Я твердо переконаний у тому, що справжнє мистецтво — це те, що вправно балансує між минулим та майбутнім, використовуючи і джерело традиційних культурних надбань, і ресурс глобального мистецтва. Це дає змогу створювати справжні шедеври. Звісно, в містах значно складніше відшукати справжнє фольклорне мистецтво,

аніж у сільській глибинці. Натомість у мегаполісах існує тенденція до поширення «витворів мистецтва» з написами «Made in China»... **Тому «фольклоризація» мистецтва є своєрідним опором глобалізації шляхом повернення до свого коріння, історії свого народу, стародавніх традицій та культури**». Така природа **contemporary art.**

Латинська Америка має давню й потужну мистецьку історію. Культура людей, які споконвіків жили на цій території, налічує багато тисячоліть. За віком її можна порівняти з китайською. Культурні традиції індіанців майя, ацтеків, ольмеків, тольтеків відображаються й у сучасному мистецтві цього велетенського континенту.

Між країнами Латинської Америки є відмінності. Так, у розвитку мистецтва Уругваю, Аргентини, Чилі простежується вплив Європи, оскільки наприкінці XIX — поч. XX ст сюди іммігрувало чимало європейців. А в мистецтві Мексики та Бразилії більше відчутний вплив культури корінних народів. Саме ці країни мають найбільший вплив на розвиток сучасного мистецтва всього Латиноамериканського континенту. Мехіко та Сан-Паулу — найбільші центри сучасного мистецтва в регіоні.

В латиноамериканскім живописі XX ст. слід особливо окреслити мексиканську школу неореалізму — **муралізм**. Філософськи узагальнивши соціальні явища й історичні події, вглиблюючись у їх справдешню суть, художники тієї школи заклали підвалини демократичного національного мистецтва (Рівера (Дієго,), Сікейрос (Хосе Давід Альфаро), Ороско (Хосе), Гуттузо (Ренато)). Особливо відзначимо творчість подружжя – Дієго і Фріди Кало де Рівера. Обидвоє монументалістів творили на прославу батьківщини.

Змалечку Фріда займалась боксом та іншими видами спорту. В 15 років поступила до «Препаторії» — однієї з найкращих шкіл Мексики (з 2000 школярів навчалося всього 35 дівчат). Вивчала медицину. Фріда здобула авторитет, створивши закритий клуб «Качучас». У школі її поведінку часто називали епатажною. У Препаторії вперше зустріла свого майбутнього чоловіка, який з 1921 по 1923 роки працював у Підготовчій школі над розписом «Творення». Через 5 років Фріда знайшла його, щоб він оцінив її картини. Рівера довго вчився мистецтву в подорожах Європою. Мадрид (батьківщина предків), давня столиця королів Толедо, Париж. Полотна Рівери разом із творами Сезана, ван Гога, Пікассо демонструвались в Нью-Йорку (1916). Захоплення розписами зявилося в Рівери через фрески доби Ренесансу в Італії. Він відкрив збуреній революціями Мексиці еру монументалізму. Започаткував мистецтво особливого мексиканського модерну, яке спиралося на місцеві традиції ацтеків та майя. Фрески Рівери прикрашають стіни споруд у Мексиці (Стінописи міністерства освіти (1923/9), міністерства охорони здоров'я (1929—1930), готелю «Прадо» (1947/8, Мехіко), Національного палацу (1929, 1950), сільськогосподарської школи (1926/7, Чапінго), палацу Кортеса (1929—1930, Куернавак), Олімпійського стадіону (1952/3). Присутність його стінопису визначає характер центрального хмарочоса Рокфелер-центру, інституту мистецтв в Детройті (1932/3).

6. Українці в Америці.

Велике число селянства після аграрної реформи 1862 р. втрачає землю. Тому посилюється еміграція з України в пошуках вільних земель, особливо, із

Західної України. «Трудова еміграція», тобто виїзд за межі України в пошуках землі та роботи, йде у двох напрямках: на схід – переселення на Далекий Схід Росії, Поволжя, Північний Кавказ; та захід – Північна та Південна Америка.

До 1,6 млн. українців виїхали на Тихоокеанське узбережжя наприкінці XIX – на поч. XX ст. Якщо українці з Наддніпрянщини прямували, головним чином, на Схід і Кавказ, у межах Росії, то західні українці – в Америку. Еміграція до США розпочинається у 1860-70-х рр. Більшість іммігрантів з України оселялася у штатах Пенсільванія, Нью-Йорк та Північна Дакота. Кількість переселенців сягала 250-300 тис. чоловік. Вони, тяжко працюючи в шахтах та на полі – відкривали школи, споруджували церкви, видавали українські газети та журнали. Початком еміграції до Канади вважається 1891 рік. Українці оселяються переважно у провінціях Манітоба, Саскачеван і Альберта. У Південній Америці (Бразилія, Аргентина) українці з'являються в 70-80-х рр. XIX століття, і на кінець XIX їх там було близько 20 тисяч.

Показовим є драматичний твір **Івана Миколайчука** (1940-1987) «Табула раса», написаний ним під враженням від невеличкого повідомлення в газеті про смерть жінки, яка 80 років провела в американській психіатричній лікарні, бо не знала мови, загубила дитину і ніхто не зміг порозумітися з нею.

Діяльну участь в допомозі українській еміграції брав **Іван Франко** (еміграційні статті). Вірш «Коли почуєш, як в тиші нічній…» (1898).

Коли почуєш, як в тиші нічній
Залізним шляхом стугонять вагони,
А в них гуде, шумить, пищить, мов рій,
Дитячий плач, жіночі скорбні стони,
Важке зітхання і гіркий проклін,
Тужливий спів, дівочії дисканти,
То не питай: сей поїзд – відки він?
Кого везе? Куди? Кому вздогін?
Се – емігранти.

Британський фольклорист Джордан Ллойд по гарячих слідах зібрав матеріал. Перед нами на фото – «Мігрант»; «Русинка» (1910). Оригінальні чорно-білі знімки Д. Ллойда були зроблені американським фотографом Августом Шервудом в 1904-1912 роках на острові Елліс і зараз є частиною колекції Публічної бібліотеки Нью-Йорка – «Українські емігранти в Сполучених Штатах» (1902-1914).

Місто Мазепа назване на честь Гетьмана, дуже відомого за кордоном завдяки поемі лорда Байрона (засноване 1854, Міннесота, США). Було відоме Драматичне Товариство ім. І. Котляревського у Вінніпегу, Канада.

Модерний напрямок української літератури розвивало обєднання Нью-Йоркської групи. Діяльність Патріарха Йосифа Сліпого, Храм Св.Софії. Досягнення українських художників, музикантів, скульпторів, графіків.

Рекомендована література

Основна:

1. Дубович Іван. Країнознавчий словник-довідник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 587 с.
2. Згурская М., Лавриненко Н. Архитектурные стили. – Харьков: Фолио, 2013. – 153 с.
3. Історія світової культури: Навч. посіб. / Керівник авт. колективу Л.Т.Левчук. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 400 с.
4. Лекції з історії світової та вітчизняної культури. Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп./ За ред. проф. А. Яртися та проф. В. Мельника. — Львів: Світ, 2005. — 568 с. з іл.
5. Падовська О.М. Українська та зарубіжна культура. Розділ ІІІ: Культура Середньовіччя. Конспект лекцій для студентів І курсу. – Львів, 2002. – 68 с.
6. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. Навч. посібник. – К.; Знання, 2006. – 359 с.
7. Теорія та історія світової і вітчизняної культури/ Н.Я.Горбач та ін.- Львів: Каменяр, 1992. – 165 с.
8. Юрковський В.М. Країни світу: Довідник. – К.: Либідь, 1999.–368 с.

Допоміжна:

1. Багацький В.В., Кормич Л.І. Культурологія. Історія світової культури XX століття. – К.: Кондор, 2004.
2. Зарубіжні українці: довідник/ кер. авт. кол. С. Ю. Лазебник. – К.: Вид.-во «Україна», 1991. – 252 с.
3. Лоу, Бенджамін. Красота спорта. Междисциплинарное исследование/ Перевод с англ. И.Л. Моничева – М.: Изд.-во «Радуга», 1984. – 256 с.
4. Павлишин Р. Америка: втрачений чи віднайдений рай? / Ростислава Павлишин. – Львів: СПОЛОМ, 2008. – 160 с.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. ArtsLooker [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://artslooker.com/
2. teatre. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://teatre.com.ua
3. Літери про мистецтво. Від «А» до «Д»/ PinchukArtCentre [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.pinchukartcentre.org
4. BokoSmart. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bokosmart.com/turyzm/turystu-na-zamitku